

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS STATYBOS ĮSTATYMO NR. I-1240 2, 11¹, 11², 27, 51, 53
STRAIPSNIŲ IR ĮSTATYMO 2 PRIEDO PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 51¹
STRAIPSNIU PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys

- Lietuvos Respublikos statybos įstatymo Nr. I-1240 (toliau – SĮ) 2, 11¹, 11², 27, 51, 53 straipsnių ir Įstatymo 2 priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 51¹ straipsniu projektas (toliau – Įstatymo projektas), parengtas:

- įgyvendinant 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2024/1275 dėl pastatų energinio naudingumo (toliau – Direktyva) nuostatas, kurios turi būti perkeltos į nacionalinę teisę iki 2026 m. gegužės 29 d.;

- siekiant sudaryti teisinį pagrindą Direktyvos reikalavimams įgyvendinti ir patikslinti pastatų energinio naudingumo bei pastatų atnaujinimo (modernizavimo) teisinį reguliavimą, atsižvelgiant į tai, kad galiojančios SĮ nuostatos neužtikrina visų Direktyvoje nustatytų reikalavimų įgyvendinimo;

- įgyvendinant Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos 673 punktą, kuriame numatyta skatinti aktyvesnę daugiabučių ir vienbučių namų bei visuomeninių pastatų renovaciją, įtraukiant atsinaujinančių išteklių energijos sprendimus ir energijos taupymo technologijas.

Įstatymo projekto tikslas ir uždaviniai:

Įstatymo projekto tikslas – pakeisti ir papildyti SĮ nuostatas, siekiant užtikrinti Direktyvos reikalavimų perkėlimą ir įgyvendinimą nacionalinėje teisėje.

Įstatymo projekto uždaviniai:

- patikslinti pastato atnaujinimo (modernizavimo) sąvoką, ją susiejant su finansavimo šaltiniais ir nustatant galimybę pastato atnaujinimą (modernizavimą) vykdyti vienu ar daugiau etapų;

- įtvirtinti visai netaršaus pastato sąvoką ir nustatyti pareigą naujiems pastatams nuo nustatytų terminų taikyti visai netaršių pastatų reikalavimus;

- nustatyti pastatų energinio naudingumo sertifikavimo privalomumą esamiems gyvenamosios paskirties pastatams, nustatant, kad šis reikalavimas taikomas vis mažesnio naudingumo patalpų ploto pastatams;

- patikslinti atvejus, kai parduodant ar išnuomojant pastatus ir (ar) jų dalis privalomas pastato energinio naudingumo sertifikatas, nustatant, kad energinio naudingumo sertifikatas privalomas ir įvairių socialinių grupių paskirties pastatų gyvenamosioms patalpoms;

- patikslinti pastatų energinio naudingumo sertifikavimo nuostatas, nustatant su pastatų energiniu naudingumu susijusių duomenų tvarkymą, analizę ir viešą prieinamumą;

- patikslinti statinio gyvavimo ciklo duomenų kūrimo, tvarkymo ir viešinimo skaitmenine forma nuostatas;

- steigti vieno langelio principu veikiančius centrus, teikiančius pagalbą pastatų energinio naudingumo gerinimo ir pastatų atnaujinimo (modernizavimo) srityje;

- patikslinti Pastatų duomenų banko informacinės sistemos duomenų teikimo ir prieinamumo nuostatas;

- patikslinti atvejus, kada atnaujinant (modernizuojant) statinius neprivalomas statybą leidžiantis dokumentas ir pateikiamas pranešimas apie statybos pradžią.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė – Aplinkos ministerija. Įstatymo projektą parengė Statybos politikos grupės (vadovė – Asta Rokickienė, tel. +370 695 67967, el. p. asta.rokickiene@am.lt) patarėja – Vaidota Ludavičienė, tel. +370 695 10091, el. p. vaidota.ludaviciene@am.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu SI:

SĮ 2 straipsnyje įtvirtintos šiame įstatyme vartojamų sąvokų apibrėžtys. Šio straipsnio 38 dalyje apibrėžtas pastato atnaujinimas (modernizavimas) – statybos darbai, kuriais atkuriamos ar pagerinamos pastato ir (ar) jo inžinerinių sistemų fizinės ir energinės savybės ir (ar) kuriais užtikrinamas iš atsinaujinančių energijos šaltinių gaunamos energijos naudojimas. Siekiant suderinti sąvokos apibrėžtį su Direktyvoje nustatytais reikalavimais ir užtikrinti aiškesnį jos taikymą, ji tikslinama detalizuojant pastato atnaujinimo (modernizavimo) apimtį, nurodant galimus finansavimo šaltinius ir nustatant, kad pastato atnaujinimas (modernizavimas) gali būti atliekamas vienu ar daugiau etapų, nekeičiant pačios sąvokos turinio.

SĮ 11¹ straipsnyje nustatyta, kad statybos sektoriaus pažangos ir plėtros politiką pagal šiame įstatyme nustatytą kompetenciją įgyvendina Vyriausybės įgaliota institucija ar įstaiga. Šio straipsnio 2 dalyje įtvirtintas Vyriausybės įgaliotos institucijos ar įstaigos funkcijų sąrašas, tačiau galiojančiame teisiniame reguliavime nėra atskirai nustatyta funkcija, susijusi su pastatų energinio naudingumo duomenų rinkimu, tvarkymu, analize, viešu prieinamumu.

SĮ 27 straipsnyje reglamentuojami statybą leidžiančio dokumento išdavimo atvejai. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kada privalomas statybą leidžiantis dokumentas. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą statybą leidžiantis dokumentas privalomas ir atnaujinant (modernizuojant) statinius. Įstatymo projektu ši nuostata patikslinama.

SĮ 27 straipsnio 1¹ dalyje nustatyti atvejai, kai statybą leidžiantis dokumentas neprivalomas, tačiau privaloma pranešti apie statybos pradžią, pateikiant šiame įstatyme nurodytus dokumentus. Šioje dalyje pateiktas tokių atvejų sąrašas. Įstatymo projekte jis papildomas nauju 9 punktu, nustatant, kad statybą leidžiantis dokumentas neprivalomas ir tais atvejais, kai atnaujinamas (modernizuojamas) ypatingasis ar neypatingasis statinys, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytus atvejus, kai privalomas statybą leidžiantis dokumentas.

SĮ 51 straipsnyje nustatyti minimalūs pastatų energinio naudingumo reikalavimai ir pastatų energinio naudingumo sertifikavimo pagrindai. Šio straipsnio 2 dalyje įtvirtintas pastatų, kuriems minimalūs pastatų energinio naudingumo reikalavimai netaikomi, sąrašas. Įstatymo projekte siūloma šią dalį papildyti nauju 9 punktu, nustatant, kad minimalūs pastatų energinio naudingumo reikalavimai netaikomi krašto apsaugos tikslams skirtiems pastatams, išskyrus pastatus, kuriuose įrengtos gyvenamosios ir administracinės paskirties patalpos.

SĮ 51 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad parduodant ar išnuomojant pastatus ir (ar) jų dalis statytojas (užsakovas) ar savininkas privalo pateikti galiojantį energinio naudingumo sertifikatą. Įstatymo projektu ši nuostata patikslinama, nustatant, kad daugiabučių ir įvairių socialinių grupių paskirties pastatų gyvenamųjų patalpų energinio naudingumo sertifikatas gali būti išduodamas vadovaujantis kitos tokios pačios gyvenamosios patalpos tame pačiame pastate energinio naudingumo sertifikatu arba tipiniu energinio naudingumo sertifikatu.

SĮ 51 straipsnio 3 dalies 4 punktas tikslinamas atsisakant perteklinio žodžio „vidaus“ sąvokoje „naudingojo patalpų ploto“, siekiant suderinti vartojamą terminiją su Statybos įstatyme vartojamomis sąvokomis.

SĮ 51 straipsnio 3 dalyje nustatyti atvejai, kai pastatams taikomas energinio naudingumo sertifikavimas. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą ši pareiga taikoma tam tikriems negyvenamosios paskirties pastatams. Įstatymo projektu ši dalis papildoma nauju 5 punktu, nustatant, kad energinio naudingumo sertifikavimas taikomas ir didesnio naudingojo patalpų ploto gyvenamosios paskirties pastatams, nustatant laipsniškai mažėjančius naudingojo patalpų ploto slenksčius nuo 2030 m. ir 2035 m.

SĮ 51 straipsnio 5 dalyje nustatomas pastatų energinio naudingumo sertifikatų galiojimas, minimalūs energinio naudingumo reikalavimai, pastatų energinio naudingumo sertifikavimo ir jo priežiūros tvarka bei institucijų funkcijos. Šioje nuostatoje taip pat nustatyta, kad visi naujai statomi pastatai turi atitikti energijos beveik nevartojančių pastatų reikalavimus. Atsižvelgiant į Direktyvoje nustatytus energijos beveik nevartojantiems ir visai nedarantiems pastatams taikomus reikalavimus, Įstatymo projektu ši nuostata patikslinama ir papildoma.

SĮ 53 straipsnio 2¹ dalyje nustatyta, kad duomenys apie pastatus, jų naudojimą, techninę priežiūrą, naudojimo priežiūrą, pastatų bendrojo naudojimo objektus, šių objektų valdymą ir valdymo priežiūrą teikiami į Pastatų duomenų banko informacinę sistemą aplinkos ministro nustatyta tvarka.

SĮ 2 priede nurodytas Europos Sąjungos teisės aktų, įgyvendinamų Statybos įstatymu, sąrašas. Šiuo metu jame nurodyta 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo. Kadangi ši direktyva pakeista 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1275 dėl pastatų energinio naudingumo, SĮ 2 priedas neatitinka aktualaus Europos Sąjungos teisės reguliavimo.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma atnaujinti ir papildyti SĮ nuostatas, siekiant perkelti Direktyvos reikalavimus ir patikslinti pastatų energinio naudingumo bei pastatų atnaujinimo (modernizavimo) teisinį reguliavimą.

1. Įstatymo projektu patikslinamos SĮ 2 straipsnio nuostatos, susijusios su pastato atnaujinimo (modernizavimo) sąvoka. Patikslinama pastato atnaujinimo (modernizavimo) sąvoka, siejant ją su finansavimo šaltiniais, siekiant aiškiau atskirti pastato atnaujinimą (modernizavimą) nuo Statybos įstatyme nustatytų statybos rūšių ir nustatant, kad pastato atnaujinimas (modernizavimas) gali būti atliekamas vienu ar daugiau etapų.

Taip pat įtvirtinama visai netaršaus pastato sąvoka, nustatant naujiems pastatams taikomą energinio naudingumo standartą. Visai netaršaus pastato rodikliai ir jų apskaičiavimo metodika bus nustatyti normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose.

2. Įstatymo projektu papildomos SĮ 11¹ straipsnio nuostatos, nustatant, kad statybos sektoriaus pažangos ir plėtros politiką įgyvendinanti Vyriausybės įgaliota institucija ar įstaiga organizuoja su pastatų energiniu naudingumu susijusių duomenų tvarkymą, jų analizę ir viešą prieinamumą. Taip sudaromos prielaidos nuosekliai su pastatų energiniu naudingumu susijusių duomenų valdymui.

3. Įstatymo projektu patikslinama SĮ 27 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostata, nustatant, kad statybą leidžiantis dokumentas privalomas atnaujinant (modernizuojant) ypatingąjį ar neypatingąjį statinį, kai atliekamas esminis statinio išvaizdos keitimas, išskyrus vienbučius ir dvibučius gyvenamuosius namus.

4. Įstatymo projektu papildoma SĮ 27 straipsnio 11 dalis nauju 9 punktu, nustatant, kad atnaujinant (modernizuojant) ypatingąjį ar neypatingąjį statinį, kai pagal SĮ 27 straipsnio 1 dalį statybą leidžiantis dokumentas neprivalomas, prieš pradėdant statybos darbus privaloma pateikti pranešimą apie statybos pradžią.

5. Įstatymo projektu siūloma papildyti SĮ 51 straipsnio 2 dalį nauju 9 punktu, nustatant, kad minimalūs pastatų energinio naudingumo reikalavimai nenustatomi krašto apsaugos tikslams skirtiems pastatams, išskyrus pastatus, kuriuose įrengtos gyvenamosios ir administracinės paskirties patalpos.

6. Įstatymo projekte patikslinama SĮ 51 straipsnio 3 dalies 3 punkto nuostata, nustatant, kad daugiabučių ir įvairių socialinių grupių paskirties pastatų gyvenamųjų patalpų energinio naudingumo sertifikatas gali būti išduodamas vadovaujantis kitos tokios pačios gyvenamosios patalpos tame pačiame pastate energinio naudingumo sertifikatu arba tipiniu energinio naudingumo sertifikatu.

7. Įstatymo projekte SĮ 51 straipsnio 3 dalis papildoma nauju 5 punktu, nustatant, kad pastato energinio naudingumo sertifikavimas taikomas ir didesniems gyvenamosios paskirties pastatams, palaipsniui mažinant taikymo ribas nuo 2030 m. ir 2035 m. Šiuo pakeitimu nuosekliai plečiama pastatų, kuriems taikomas energinio naudingumo sertifikavimas, apimtis, atsižvelgiant į Direktyvoje nustatytą kryptį ir sudaromos prielaidos turėti tikslius duomenis apie gyvenamosios paskirties pastatų energinį naudingumą.

8. Įstatymo projekte patikslinama ir papildoma SĮ 51 straipsnio 5 dalis, nustatant statomiems naujiems pastatams taikomus energinio naudingumo reikalavimus. Nustatoma, kad valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių statomi nauji pastatai nuo 2028 m. sausio 1 d. turi būti visai netaršūs pastatai, o nuo 2030 m. sausio 1 d. šis reikalavimas taikomas visiems statomiems naujiems pastatams. Taip pat nustatoma, kad energijos beveik nevartojantiems ir visai netaršiams pastatams

taikomus reikalavimus nustato Vyriausybė arba jos įgaliotos institucijos.

9. Įstatymo projektu SI papildomas nauju 51¹ straipsniu, kuriuo įtvirtinami pastatų energinio naudingumo gerinimo vieno langelio principu veikiančių centrų pagrindai. Nustatoma, kad vieno langelio principu veikiančys centrai teikia konsultacinę ir metodinę pagalbą pastatų atnaujinimo (modernizavimo) procese dalyvaujantiems subjektams. Taip pat nustatoma, kad šių centrų teikiamų paslaugų sąrašą, veiklos organizavimo tvarką ir veiklos teritoriją nustato aplinkos ministras. Planuojama, kad vieno langelio principu veikiančys centrai bus organizuojami per Aplinkos projektų valdymo agentūrą, kuri jau šiuo metu administruoja daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą ir teikia konsultacinę pagalbą šioje srityje.

10. Įstatymo projektu patikslinama SI 53 straipsnio 2¹ dalis, siekiant įstatymo lygmeniu aiškiau nustatyti duomenų teikimo į Pastatų duomenų banko informacinę sistemą pareigos subjektus ir užtikrinti tinkamą bei nuolatinį duomenų teikimą į šią sistemą. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos statybos įstatymo Nr. I-1240 2, 12, 24, 27, 28, 47, 53 straipsnių ir 1 priedo pakeitimo įstatymo Nr. XIV-2994 9 straipsnio 6 dalį, pagal kurią nuo 2028 m. lapkričio 1 d. į Pastatų duomenų banko informacinę sistemą turi būti teikiami visų pastatų duomenys, siūloma papildyti SI 53 straipsnio 2¹ dalį, nustatant, kad reikalingus duomenis privalo teikti ir kiti pastatų naudotojai.

11. Įstatymo projekte taip pat patikslinamas SI 2 priedas, atnaujinant jame nurodomą Europos Sąjungos teisės aktą, įgyvendinamą Statybos įstatymu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Dėl poveikio atitinkamai sričiai.

Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai patikslina ir papildo pastatų energinio naudingumo, atnaujinimo (modernizavimo) ir su tuo susijusių procedūrų teisinį reguliavimą, jį suderinant su Direktyvos reikalavimais. Siūlomos nuostatos sudaro aiškesnes sąlygas pastatų atnaujinimo procesų planavimui ir įgyvendinimui, nekeičiant galiojančios statybos veiklos tvarkos.

Dėl poveikio valstybės finansams.

Įstatymų projektams įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės. Vieno langelio principu veikiančių centrų veikla finansuojama Europos Sąjungos fondų lėšomis. Bendra finansavimo suma 2026–2032 m. laikotarpiu – 14 991 459 Eur.

Dėl poveikio viešojo valdymo sistemai.

Įstatymo projektu nustatoma, kad Vyriausybės įgaliota institucija ar įstaiga užtikrina su pastatų energiniu naudingumu susijusių duomenų tvarkymą, analizę ir viešą prieinamumą. Taip pat įtvirtinami vieno langelio principu veikiančys centrai, teikiantys konsultacinę ir metodinę pagalbą pastatų atnaujinimo (modernizavimo) procese dalyvaujantiems subjektams. Šios funkcijos jau vykdomos pagal galiojančius teisės aktus, todėl siūlomas teisinis reguliavimas nesukuria naujų institucijų, nedidina institucijų skaičiaus ir nekeičia viešojo valdymo sistemos struktūros.

Dėl poveikio ekonomikai.

Įstatymo projektas tiesioginio neigiamo poveikio ekonomikai neturės. Ilgalaikėje perspektyvoje sudaromos aiškesnės sąlygos pastatų atnaujinimo planavimui ir įgyvendinimui gali prisidėti prie efektyvesnių investicijų pastatų energinio naudingumo srityje.

Dėl poveikio teisinei sistemai.

Įstatymo projektu užtikrinamas nacionalinio teisinio reguliavimo suderinamumas su Europos Sąjungos teisės aktais, atnaujinant ir patikslinant galiojančias SI nuostatas.

Dėl poveikio socialinei aplinkai.

Vieno langelio principu veikiančių centrų įtvirtinimas užtikrina geresnį informuotumą ir didesnę konsultacinės pagalbos prieinamumą pastatų atnaujinimo (modernizavimo) procesuose dalyvaujantiems subjektams, įskaitant gyventojus ir viešuosius subjektus.

Dėl poveikio administracinei naštai.

Siūlomi pakeitimai ūkio subjektams nesukels papildomos administracinės naštos.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai nenumatoma.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai iš esmės nekeičia verslo veiklos sąlygų. Jie tik patikslina galiojantį teisinį reguliavimą ir aiškiau apibrėžia pastatų atnaujinimo bei su tuo susijusias procedūras, todėl verslui sudaromos aiškesnės ir labiau nuspėjamos veiklos sąlygos.

8. Ar Įstatymų projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymo projekto siūlomas nuostatas inkorporuoti į teisinę sistemą, kitų įstatymų keisti nereikia.

10. Ar Įstatymų projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar Įstatymų projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymo projektui įgyvendinti iki 2026 m. gegužės 28 d. reikės priimti ar pakeisti:

1) Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. lapkričio 11 d. įsakymą Nr. D1-754 „Dėl statybos techninio reglamento STR 2.01.02:2016 „Pastatų energinio naudingumo projektavimas ir sertifikavimas“ patvirtinimo“;

2) Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymą, kuriuo būtų nustatyta vieno langelio principu veikiančių centrų steigimo ir veiklos tvarka;

3) Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2021 m. rugpjūčio 23 d. įsakymą Nr. D1-476 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros nuostatų patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projektui įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų poreikis nenumatomas.

14. Įstatymų projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Nėra

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos

sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Pastatų energinis naudingumas, pastatų atnaujinimas (modernizavimas), visai netaršūs pastatai, energinio naudingumo sertifikavimas.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
